

بررسی میزان رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته

دکتر زهیرحیاتی^۱
محبوبه حسن‌شاهی^۲

چکیده

در این پژوهش، به بررسی رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از چهار پایگاه اطلاعاتی الزویر، ساینس دایرکت، ابسکو و پروکوئست، همچنین رضایت آن‌ها از نحوه دستیابی به پایگاه‌های نامبرده پرداخته شده است. روش پژوهش، پیمایشی و ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه است. نتایج نشان داد که میزان رضایت از پایگاه‌های مورد مطالعه، به ترتیب به پایگاه‌های الزویر، ساینس دایرکت، ابسکو و پروکوئست و میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های مورد مطالعه، به ترتیب به پایگاه‌های ساینس دایرکت، الزویر، ابسکو و پروکوئست اختصاص یافته است. مهم‌ترین دلیل رضایت پاسخ‌گویان، جدید بودن مقالات و مجلات موجود است. مهم‌ترین عامل در دسترسی آسان به اطلاعات از طریق پایگاه‌های مورد بررسی، نبود امکان برقراری ارتباط، به دلیل شلوغ بودن خطوط ارتباطی است.

کلیدواژه‌ها

پایگاه‌های اطلاعاتی، رضایت، خدمات اطلاع‌رسانی، رضایت کاربران.

مقدمه

ممکن پیش‌بینی کنند و با توجه به رضایت بهره‌برداران از ابزارهای نوین اطلاع‌رسانی، به ارائه و گسترش خدمات جدید بپردازند. در واقع، این وظیفه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی است تا با بررسی‌های علمی درباره نیازهای اطلاعاتی بهره‌برداران و مطالعه میزان رضایت آن‌ها از خدمات ارائه

رود فن‌آوری‌های نوین الکترونیکی، سبب گردیده است تا تعامل بهره‌برداران با کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به‌گونه‌ای دیگر ظهور کند. برای درک شرایط جدید، ضرورت دارد کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با شناسایی وظایف جدید خود، آینده را با تغییرات

۱. استادیار دانشگاه شیراز. zhayati@rose.shirazu.ac.ir

۲. دستیار علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه پیام‌نور مرکز خوانسار. hasanshahi3027@gmail.com

شده، به طور مداوم به جامعه بهره‌بردار کمک کنند تا همراه با پیشرفت فن‌آوری‌های اطلاع‌رسانی، بهره‌لازم را از اطلاعات ببرند. پژوهش حاضر نیز با بررسی میزان رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته موجود و همچنین بررسی میزان رضایت آنان از نحوه دسترسی به پایگاه‌ها، سعی دارد زمینه پذیرش واقعی خدمات الکترونیکی جدید را در میان کاربران دانشگاهی فراهم آورد.

بیان مسئله

امروزه رشد تصاعدی و اهمیت حیاتی اطلاعات، لزوم صرفه‌جویی در وقت و هزینه جستجوکنندگان، لزوم دستیابی سریع، جامع و مانع به اطلاعات خاص مورد نیاز، از جمله مسائل مهمی است که اهمیت وجود فن‌آوری‌های نوین اطلاع‌رسانی را نظیر پایگاه‌های پیوسته، نشان می‌دهد.

در حال حاضر پژوهشگران بیش از پیش مصرند که نیازهای اطلاعاتی‌شان به روش الکترونیکی برآورده شود و بر روی میز کارشان قرار گیرد. درحالی‌که کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی درگیر مسائل بغرنج مربوط به نشر الکترونیکی هستند.

اکنون در ارزیابی خدمات الکترونیکی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی مانند دیگر خدمات، آنچه اهمیت پیدا می‌کند، نظر بهره‌برداران است. چرا که بدون وجود آن‌ها دلیلی برای ادامه فعالیت‌های کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی وجود ندارد. به همین دلیل لازم است که کتابخانه‌ها و مراکز

اطلاع‌رسانی در راستای برآوردن نیازهای اطلاعاتی الکترونیکی و جلب رضایت کاربران بکوشند. بدین منظور در پژوهش حاضر، به بررسی میزان رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته موجود - که دسترسی الکترونیکی به آثار تحقیقاتی را به نحوی چشمگیر فراهم می‌آورند - پرداخته شده است.

این پژوهش، با مطرح ساختن پرسش‌هایی درباره میزان رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های تمام‌متن و همچنین میزان رضایت آن‌ها از نحوه دسترسی به پایگاه‌های تمام‌متن، مطلوبیت خدمات پایگاه‌های پیوسته را در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، مورد مطالعه قرار می‌دهد.

اهمیت مسئله

آگاهی از مطلوبیت خدمات الکترونیکی از نظر جامعه بهره‌بردار، ابزاری ارزشمند برای تداوم یا تحول در چگونگی ارائه این نوع خدمات است. ورود پایگاه‌های پیوسته - که از جدیدترین خدمات الکترونیکی در مراکز دانشگاهی ایران است - مراکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ها را با روش‌های نوین فراهم‌آوری اطلاعات روبه‌رو ساخته است. بنابراین، به‌منظور تأمین دسترسی آسان و راحت به خدمات پایگاه‌های پیوسته، باید امکانات فنی موجود و نیازهای کاربران دانشگاهی را در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی، مورد بررسی قرار داد. اهمیت دادن به نظرات و خواسته‌های بهره‌برداران از پایگاه‌های پیوسته،

اصل مهم در استفاده موفقیت آمیز پایگاه‌ها در تأمین اهداف پژوهشی و آموزشی جوامع دانشگاهی است. با شناسایی عوامل مؤثر در تأمین رضایت بهره‌برداران از پایگاه‌ها و بررسی موانع موجود در بهره‌گیری بهینه از این نوع منابع، زمینه پذیرش واقعی ابزارهای نوین اطلاع‌رسانی در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها فراهم می‌آید.

اهداف پژوهش

از اهداف اصلی این پژوهش بررسی میزان رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته موجود، همچنین بررسی میزان رضایت آنان از نحوه دسترسی به این پایگاه‌های پیوسته است.

بررسی دلیل / دلایل رضایت از پایگاه‌های پیوسته موجود و همچنین بررسی دلیل / دلایل عدم دسترسی آسان نداشتن اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز به آنها، از اهداف فرعی این پژوهش است.

پیشینه پژوهش

نتایج پژوهش‌هایی چند، نشان می‌دهد که اگرچه مجلات الکترونیکی به میزان فراوانی مورد استفاده قرار گرفته‌اند، اما کاربران هنوز قالب چاپی را ترجیح می‌دهند (۳: ۹۲۹-۹۴۳؛ ۱۱: ۱-۱۴). دلون و هان^۳ در پژوهشی اظهار داشته‌اند که کاربران، دسترسی به هر دو قالب چاپی و الکترونیکی را ترجیح می‌دهند، به‌ویژه زمانی که در منابع رشته تخصصی خود به جستجو می‌پردازند (۶:

۳۵۷-۳۹۰). در مقایسه‌ای که کاربران میان منابع چاپی و الکترونیکی انجام می‌دهند، به‌خاطر ویژگی‌هایی که منابع الکترونیکی دارند، گرایش آن‌ها به سوی این منابع است. (۲: ۳۴۶-۳۶۱؛ ۷؛ ۹: ۱۰۳-۱۱۷)

مزایا و معایب قالب‌های منابع الکترونیکی و چاپی، ممکن است بر انتخاب کاربران تأثیر بگذارد. وقتی درباره مزایای مجلات الکترونیکی از کاربران سؤال می‌شود، آن‌ها دسترسی از طریق رایانه شخصی، امکان دسترسی در منزل و آسانی بازیابی و امکان متصل شدن به متون دیگر را، از جمله محاسن مجلات الکترونیکی برمی‌شمارند. از سوی دیگر، برخی، معایب مجلات الکترونیکی را اغلب نداشتن نسخه پشتیبان و مشکلات خواندن متن از صفحه رایانه می‌دانند (۲: ۳۴۶-۳۶۱؛ ۷؛ ۸؛ ۱۰: ۲۵-۳۴؛ ۱۲: ۴۱۹-۴۲۹). بررسی‌های مذکور، نشان می‌دهد که مجلات و پایگاه‌های الکترونیکی به‌رغم سلطه نسبی و تبلیغاتی که درباره آن‌ها صورت می‌گیرد، هنوز مورد قبول عامه پژوهشگران و دانشمندان در محیط‌های دانشگاهی قرار نگرفته و لازم است در مورد آن‌ها مطالعات بیشتری صورت گیرد. تحقیق حاضر، در پی آن است تا با پاسخ‌گویی به سؤالات آتی در زمینه شناسایی جنبه‌های مختلف این منابع، بتواند یاریگر کاربران در بهره‌گیری بهینه از آن‌ها باشد.

پرسش‌های پژوهش

۱. اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز،

3. Dillon & Hahn.

به چه میزان از پایگاه‌های تمام‌متن موجود رضایت دارند؟

۲. اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، به چه میزان از نحوه دسترسی به پایگاه‌های تمام‌متن موجود رضایت دارند؟

۳. دلیل / دلایل رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، از پایگاه‌های تمام‌متن چیست؟

۴. دلیل / دلایل دسترسی آسان نداشتن اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز به پایگاه‌های تمام‌متن، چیست؟

۵. آیا میزان رضایت از پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است؟

۶. آیا میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است؟

۷. آیا دلایل رضایت از پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است؟

روش تحقیق

جهت انجام این پژوهش، از روش تحقیق پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری مورد بررسی، ۵۳۲ نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۵ در هشت گروه علوم پایه، علوم انسانی، علوم تربیتی، حقوق، مهندسی، کشاورزی، دامپزشکی و هنر و معماری است.

فراوانی جامعه آماری برحسب گروه‌های مختلف آموزشی، به ترتیب عبارت است از:

گروه‌های مختلف علوم پایه ۱۱۷ نفر، مهندسی ۱۰۶ نفر، علوم انسانی ۷۷ نفر، کشاورزی ۷۶ نفر، دامپزشکی ۴۷ نفر، علوم تربیتی ۴۲ نفر، حقوق ۱۹ نفر و هنر و معماری ۱۸ نفر. برای تعیین نمونه و حجم آن، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی و فرمول کوکران، در سطح اطمینان ۹۵ درصد استفاده شد. براساس این فرمول، حجم نمونه ۲۱۷ نفر تعیین گردید.

ابزار گردآوری داده‌ها و روش‌های آماری

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه است. برای تعیین روایی ابزار تحقیق، از روش روایی صوری و جهت سنجش پایایی، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که نتیجه آن ۰/۸۷ بود.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. نرم‌افزار مورد استفاده، نرم‌افزار آماری علوم اجتماعی^۴ نسخه شماره ۱۱/۵ است. برای محاسبه میزان رضایت از پایگاه‌های اطلاعاتی و میزان رضایت از نحوه دسترسی به آن‌ها و بررسی دلایل رضایت از پایگاه‌ها و دلایل نبود دسترسی آسان به پایگاه‌ها، از مقیاس لیکرت استفاده شده است. جهت بررسی تفاوت میزان رضایت از پایگاه‌های اطلاعاتی تمام‌متن و تفاوت میزان رضایت از نحوه دسترسی به آن‌ها و مطالعه تفاوت دلایل رضایت از پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

ابتدا به بررسی میزان رضایت پاسخ‌گویان از

4. Statistical Package for Social Sciences (SPSS).

جدول شماره ۱. توزیع فراوانی میزان رضایت اعضای هیئت علمی از پایگاه‌های تمام‌متن

میزان رضایت از پایگاه‌های موجود	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
	۴۲	۳۷/۲	۵۵	۴۸/۷	۱۶	۱۴/۱	۱۱۳

پایگاه‌های مقالات تمام متن موجود پرداخته شد (بنگرید به جدول شماره ۱). ۴۲ نفر برابر ۳۷/۲ درصد از پاسخ‌گویان، به میزان خیلی زیاد و زیاد از پایگاه‌های موجود رضایت دارند. ۵۵ نفر از پاسخ‌گویان معادل ۴۸/۷ درصد - که اکثریت پاسخ‌گویان را تشکیل می‌دهند - میزان رضایت خود را از پایگاه‌های مقالات تمام‌متن موجود، در حد متوسط ابراز کرده‌اند.

میزان رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، به تفکیک پایگاه‌های تمام‌متن پیوسته موجود مورد بررسی قرار گرفت (جدول شماره ۲). ۷۹/۲ درصد پاسخ‌گویان، بیشترین میزان رضایت خود را درباره پایگاه الزویر بیان کرده‌اند. پایگاه‌های تمام‌متن ساینس دایرکت، ابسکو و پروکوئست، در مراتب بعدی رضایت قرار گرفته‌اند. ۲۲/۷ درصد پاسخ‌گویان، به میزان خیلی زیاد و زیاد از پایگاه پروکوئست

رضایت خود را ابراز داشته‌اند که کمترین میزان رضایت از پایگاه‌ها می‌باشد.

میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های موجود، در جدول شماره ۳ نمایش داده شده است. ۳۰ نفر برابر ۲۶/۶ درصد از پاسخ‌گویان، به میزان خیلی زیاد و زیاد از نحوه دسترسی به پایگاه‌های موجود رضایت دارند. ۵۴ نفر برابر با ۴۷/۸ درصد از پاسخ‌گویان - که گروه اکثریت را تشکیل می‌دهند - میزان رضایت متوسط را ابراز داشته‌اند.

در جدول شماره ۴، میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌ها بررسی شده است. پایگاه ساینس دایرکت، اولین پایگاهی است که ۵۶ درصد پاسخ‌گویان به میزان خیلی زیاد و زیاد از نحوه دسترسی به آن رضایت دارند. پایگاه‌های الزویر، ابسکو و پروکوئست، در مرتبه‌های بعدی قرار دارند. پایگاه پروکوئست با ۱۴/۱ درصد به میزان خیلی زیاد و زیاد،

جدول شماره ۲. توزیع فراوانی میزان رضایت اعضای هیئت علمی از پایگاه‌های تمام‌متن

میزان رضایت	خیلی زیاد و زیاد		متوسط		کم و خیلی کم		پایگاه‌ها
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
ELSEVIER	۸۰	۷۹/۲	۱۶	۱۵/۸	۵	۵	۱۰۱
SIENCE DIRECT	۷۷	۷۵/۵	۱۷	۱۶/۷	۸	۷/۹	۱۰۲
EBSCO	۲۱	۲۶/۳	۲۱	۲۶/۳	۳۸	۴۷/۵	۸۰
PROQUEST	۱۷	۲۲/۷	۱۷	۲۲/۷	۴۱	۵۴/۷	۷۵

جدول شماره ۳. توزیع فراوانی میزان رضایت اعضای هیئت علمی از نحوه دسترسی به پایگاه‌های تمام‌متن

جمع	کم و خیلی کم		متوسط		خیلی زیاد و زیاد		میزان رضایت از نحوه دسترسی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۱۳	۲۵/۷	۲۹	۴۷/۸	۵۴	۲۶/۶	۳۰	

جدول شماره ۴. توزیع فراوانی میزان رضایت اعضای هیئت علمی از نحوه دسترسی به پایگاه‌های تمام‌متن

جمع	کم و خیلی کم		متوسط		خیلی زیاد و زیاد		میزان رضایت از نحوه دسترسی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰۰	۱۶	۱۶	۲۸	۲۸	۵۶	۵۶	SIENCE DIRECT
۱۰۲	۱۲/۸	۱۳	۳۲/۴	۳۳	۵۴/۹	۵۶	ELSEVIER
۸۶	۴۷/۷	۴۱	۲۶/۷	۲۳	۲۵/۶	۲۲	EBSCO
۹۴	۵۲/۶	۴۱	۳۳/۳	۲۶	۱۴/۱	۸	PROQUEST

پایگاه به‌طور هم‌زمان. ۵۹/۸ درصد جامعه مورد مطالعه به میزان خیلی زیاد و زیاد، امکان جستجوی چندین پایگاه را به‌طور هم‌زمان به‌عنوان آخرین گزینه انتخاب کرده‌اند.

در پژوهش حاضر، مشکلات اعضای هیئت علمی در استفاده از پایگاه‌های تمام متن مطرح گردید. پاسخ‌گویان، علل دسترسی آسان نداشتن به پایگاه تمام‌متن پیوسته را این‌گونه بیان کرده‌اند. نبود امکان برقراری ارتباط به دلیل شلوغ بودن خطوط ارتباطی، اولین گزینه‌ای است که ۷۷ نفر (۶۸/۷ درصد) به میزان خیلی زیاد و زیاد از پاسخ‌گویان

آخرین پایگاهی است که پاسخ‌گویان از نحوه دسترسی به آن رضایت دارند.

دلایل رضایت پاسخ‌گویان از پایگاه‌ها، در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود. ۹۸/۲ درصد پاسخ‌گویان به میزان خیلی زیاد و زیاد، عمده‌ترین دلیل رضایت خود را جدید بودن مقالات و مجلات موجود در پایگاه‌ها بیان کرده‌اند. انتخاب دوم تا ششم پاسخ‌گویان، عبارت است از: امکان جستجوی شخصی، امکان ذخیره اطلاعات مورد نیاز در رایانه، امکان چاپ اطلاعات، رایگان بودن خدمات ذخیره، چاپ، ... و امکان جستجوی چندین

جدول شماره ۵. توزیع فراوانی دلایل رضایت اعضای هیئت علمی از پایگاه‌های تمام‌متن

جمع	کم و خیلی کم		متوسط		خیلی زیاد و زیاد		دلایل رضایت از پایگاه‌ها
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۱۴	۰	۰	۱/۸	۲	۹۸/۲	۱۱۲	جدید بودن مقالات و مجلات موجود
۱۱۳	۲/۷	۳	۱/۸	۲	۹۵/۶	۱۰۸	امکان جستجوی شخصی
۱۱۰	۴/۵	۵	۲/۷	۳	۹۲/۸	۱۰۲	امکان ذخیره اطلاعات مورد نیاز در رایانه
۱۱۱	۴/۵	۵	۱۰/۸	۱۲	۸۴/۶	۹۴	امکان چاپ اطلاعات
۱۱۰	۶/۳	۷	۱۰	۱۱	۸۳/۷	۹۲	رایگان بودن خدمات ذخیره، چاپ و ...
۱۱۸	۱۴/۹	۱۶	۲۵/۲	۲۷	۵۹/۸	۶۴	امکان جستجوی چندین پایگاه به‌طور هم‌زمان

آن را مهم‌ترین عامل نداشتن دسترسی آسان شمرده‌اند. نبود امکان دسترسی به پایگاه‌ها در محل کار یا منزل و نیاز به رجوع به مراکز خاص، دومین مشکل در استفاده از پایگاه‌هاست. عوامل بعدی، به ترتیب عبارتند از: معیوب بودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود، تعداد زیاد مراجعان، نبود آگاهی کافی درباره نحوه استفاده از پایگاه‌ها و همکاری نامناسب کتابدار یا کارشناس اطلاع‌رسانی. جدول شماره ۶، به بررسی مشکلات دسترسی به پایگاه‌ها می‌پردازد. گزینه همکاری نامناسب کتابدار یا کارشناس اطلاع‌رسانی به میزان ۱۷/۳ درصد به مقدار خیلی زیاد و زیاد، کم اهمیت‌ترین دلیل اعضای هیئت علمی در نداشتن دسترسی آسان به پایگاه‌ها است. جدول شماره ۷، به سنجش ارتباط رضایت از پایگاه‌های مقالات تمام‌متن پیوسته ابسکو، الزویر، پروکوئست و ساینس دایرکت در میان گروه‌های مختلف آموزشی می‌پردازد.

با انجام آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه، وجود تفاوت معنی‌داری در میزان رضایت از دو پایگاه ابسکو و پروکوئست مشاهده گردید (سطح معنی‌داری در دو پایگاه ابسکو و پروکوئست، صفر و کوچک‌تر از سطح آلفا (0/05 =) است). در میزان رضایت از پایگاه‌های الکترونیکی الزویر و ساینس دایرکت در میان گروه‌های مختلف آموزشی، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (سطح معنی‌داری در هر دو پایگاه مقادیر 0/930 و 0/926 می‌باشد که بزرگ‌تر از سطح آلفا (0/05 =) است).

جدول شماره ۸، به بررسی رابطه رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های مقالات در میان گروه‌های مختلف آموزشی می‌پردازد. با انجام آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه، تفاوت معنی‌داری در میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های مقالات تمام‌متن پروکوئست و ابسکو در میان رشته‌های مختلف آموزشی

جدول شماره ۶. توزیع فراوانی عوامل مؤثر در نداشتن دسترسی آسان به پایگاه‌های تمام‌متن

جمع	کم و خیلی کم		متوسط		خیلی زیاد و زیاد		عوامل مؤثر در نداشتن دسترسی آسان
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۱۲	۱۳/۴	۱۵	۱۷/۹	۲۰	۶۸/۷	۷۷	نبود امکان برقراری ارتباط به دلیل شلوغ بودن خطوط ارتباطی
۱۰۷	۴۴	۴۷	۱۳/۱	۱۴	۶۲/۶	۴۶	نبود امکان دسترسی به پایگاه‌ها در محل کار یا منزل
۱۰۹	۱۷/۵	۱۹	۱۷/۴	۳۱	۵۴/۱	۵۹	معیوب بودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود
۱۰۴	۲۶/۹	۲۸	۳۷/۵	۳۹	۳۵/۶	۳۷	تعداد زیاد مراجعان
۱۰۹	۴۶/۸	۵۱	۲۳/۹	۲۶	۲۹/۳	۳۲	نبود آگاهی کافی درباره نحوه استفاده از پایگاه‌ها
۱۰۴	۶۶/۳	۶۹	۱۶/۳	۱۷	۱۷/۳	۱۸	نبود همکاری مناسب کتابدار یا کارشناس اطلاع‌رسانی

جدول شماره ۷. سنجش رابطه رضایت از پایگاه‌های مقالات تمام‌متن پیوسته موجود (ابسکو، الزویر، پروکوئست و ساینس دایرکت) در میان گروه‌های مختلف آموزشی

ANOVA		بررسی رضایت از پایگاه‌ها در میان هشت گروه آموزشی
F	.sig	
۰.۳۱۸	۰.۹۲۶	SIENCE DIRECT
۰.۳۱۱	۰.۹۳۰	ELSEVIER
۷,۳۶۹	۰	EBSCO
۵,۱۴۹	۰	PROQUEST

بحث

پرسش اول: اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، به چه میزان از پایگاه‌های تمام‌متن موجود رضایت دارند؟

با توجه به نتایج مشاهده شده در جدول شماره ۱، رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته موجود، به میزان متوسط است. براساس جدول شماره ۲، بالاترین میزان رضایت پاسخ‌گویان از پایگاه الزویر است. پایگاه‌های ساینس دایرکت، ابسکو و پروکوئست، در مقام‌های بعدی میزان رضایت قرار دارند. پایگاه الزویر، به صورت میزان در ایران قرار داده شده است. لذا دسترسی به آن به سهولت و با سرعت بالا انجام می‌شود. پایگاه ساینس دایرکت، پایگاه مجلات الکترونیکی ناشر الزویر و ناشران معتبر آکادمیک پرس، پرگامون و نورث هلند را پوشش می‌دهد و از موتور جستجوی بسیار قوی با امکانات زیادی

مشاهده گردید (سطح معنی‌داری در هر دو پایگاه مقادیر صفر و ۰/۰۰۱ بوده که کوچک‌تر از سطح آلفا (۰/۰۵ =) است). این تفاوت در پایگاه‌های الکترونیکی الزویر و ساینس دایرکت مشاهده نگردید (مقادیر سطح معنی‌داری در هر دو پایگاه ۰/۸۸۲ و ۰/۸۰۲ بوده که بزرگ‌تر از سطح آلفا (۰/۰۵ =) است).

مندرجات جدول شماره ۹، رابطه عوامل رضایت از پایگاه‌ها را در میان گروه‌های مختلف آموزشی نشان می‌دهد. با انجام آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه، تفاوت معنی‌داری در دلایل رضایت از پایگاه‌ها در میان رشته‌های مختلف آموزشی مشاهده نگردید (مقادیر سطح معنی‌داری در تمام عوامل نام‌برده ۰/۵۱۰ و ۰/۱۸۳ و ۰/۸۷۴ و ۰/۱۸۱ و ۰/۲۲۰ است که بزرگ‌تر از سطح آلفا (۰/۰۵ =) است).

جدول شماره ۸. سنجش رابطه رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های مقالات تمام‌متن پیوسته موجود (ابسکو، الزویر، پروکوئست و ساینس دایرکت) در میان گروه‌های مختلف آموزشی

ANOVA		بررسی رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌ها در میان هشت گروه آموزشی
F	.sig	
۰.۵۰۷	۰.۸۰۲	SIENCE DIRECT
۰.۳۹۳	۰.۸۸۲	ELSEVIER
۵,۳۳۵	۰	EBSCO
۴,۲۷۵	۰.۰۰۱	PROQUEST

جدول شماره ۹. سنجش رابطه میان عوامل رضایت از پایگاه‌های مقالات تمام‌متن
پیوسته موجود در میان گروه‌های مختلف آموزشی

ANOVA		دلایل رضایت از پایگاه‌ها در میان هشت گروه آموزشی
F	.sig	
.۴۰۵	.۸۷۴	جدید بودن مقالات و مجلات موجود
۱,۵۱۳	.۱۸۱	امکان جستجوی شخصی
۱,۴۰۴	.۲۲۰	امکان ذخیره اطلاعات مورد نیاز در رایانه
.۸۸۳	.۵۱۰	امکان چاپ اطلاعات
۱,۵۰۹	.۱۸۳	رایگان بودن خدمات ذخیره، چاپ و...
۱,۰۱۴	.۴۲۱	امکان جستجوی چندین پایگاه به‌طور هم‌زمان

و مجلات موجود، امکان جستجوی شخصی، امکان ذخیره اطلاعات مورد نیاز در رایانه، امکان چاپ اطلاعات و...، می‌تواند رضایت کاربران نهایی را تأمین کند.

اما موازنه عوامل رضایت از پایگاه‌ها (جدول شماره ۵) و عوامل مؤثر در نداشتن دسترسی آسان (جدول شماره ۶)، می‌تواند باعث نارضایتی تقریباً نیمی از اعضای هیئت علمی از این منابع و پایین آمدن میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌ها به نسبت شرایط مطلوب گردد.

با توجه به این‌که جوامع علمی در حال گذار از روش‌های سنتی به روش‌های جدید اطلاع‌رسانی بوده و با مسائل خاص چنین دوره‌ای درگیرند، می‌توان نتیجه گرفت که یافته‌های حاصل شده، امیدوارکننده یا نمودی از وضعیت رضایت‌بخش این منابع در نزد جامعه مورد بررسی است.

پرسش دوم: اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، به چه میزان از نحوه دسترسی به پایگاه‌های تمام متن موجود رضایت دارند؟ با توجه به نتایج مشاهده شده در جدول شماره ۳، رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز

برخوردار است. اغلب مجلاتی که دارای رتبه‌بندی در ISI جهانی هستند، در این پایگاه قابل‌بازایی و دسترسی می‌باشند. لذا کاربران، توجه خاصی به این پایگاه نشان می‌دهند.

مجلات‌ای که در پایگاه ابسکو گنجانده شده، از تنوع زیادی از نظر کیفیت و ناشر برخوردار است. با توجه به اینکه سال به سال ناشران طرف قرارداد این پایگاه تغییر می‌کنند، کیفیت پایگاه نیز دستخوش تغییر می‌گردد و این موضوع، مسلماً در میزان رضایت کاربران مؤثر است. پایگاه پروکوئست مانند ابسکو از تنوع زیادی در محتوا و ناشر برخوردار است و با توجه به این‌که گرایش زیادی به منابع علوم انسانی دارد، نمی‌تواند رضایت کاربران زیادی را به‌ویژه در محیط‌های دانشگاهی - که ضابطه‌های خاصی برای انتخاب مجلات دارند - جلب نماید.

با توجه به اینکه پایگاه‌های الکترونیکی تمام متن تأثیر زیادی بر بهره‌برداران دارند، می‌توانند با ارائه خدمات ارزشمند و مفید، رضایت کاربران را جلب کنند (جدول شماره ۵). با توجه به نتایج به‌دست آمده در این پژوهش، عواملی مانند جدید بودن مقالات

از نحوه دسترسی به پایگاه‌های پیوسته موجود، به میزان متوسط است. براساس جدول شماره ۴، بالاترین میزان رضایت پاسخ‌گویان از پایگاه ساینس دایرکت است. پایگاه‌های الزویر، اسکوپ و پروکوئست، در مقام‌های بعدی میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌ها قرار دارند. دلیل احتمالی وضعیت مشاهده شده، می‌تواند ناشی از میزان رضایت از پایگاه‌های پیوسته باشد. با توجه به این نکته که پایگاه ساینس دایرکت یکی از پایگاه‌های الزویر بوده که رضایت از نحوه دسترسی به آن، بیش از سایر پایگاه‌هاست.

هرچند خدمات جستجوی پیوسته پایگاه‌ها سعی در دسترس‌پذیر ساختن آن‌ها کرده است، اما عواملی نظیر نبود امکان برقراری ارتباط به دلیل شلوغی خطوط ارتباطی و ... دسترسی آسان را به اطلاعات تحت‌الشعاع قرار داده است (جدول شماره ۶). بنابراین، می‌توان گفت عوامل مؤثر در نداشتن دسترسی آسان (جدول شماره ۶)، میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌ها را در جامعه مورد مطالعه تحت‌الشعاع قرار داده است. با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر بالا بودن میزان مشکلات و فراوانی زیاد بهره‌گیرانی که با این مشکلات روبه‌رو هستند، سطح رضایت متوسط از نحوه دسترسی به پایگاه‌ها دور از انتظار نیست.

پرسش سوم: دلیل / دلایل رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های تمام‌متن، چیست؟
براساس جدول شماره ۵، پاسخ‌گویان

عمده‌ترین دلیل رضایت خود را، جدید بودن مقالات و مجلات موجود در پایگاه‌ها بیان کرده‌اند. انتخاب دوم تا ششم پاسخ‌گویان، عبارت است از: امکان جستجوی شخصی، امکان ذخیره اطلاعات مورد نیاز در رایانه، امکان چاپ اطلاعات، رایگان بودن خدمات ذخیره، چاپ، ... و امکان جستجوی چندین پایگاه به‌طور هم‌زمان.

با نگاهی به پایگاه‌های تمام‌متن موجود، درمی‌یابیم که بخشی از اطلاعات فراهم شده در پایگاه‌های پیوسته را، مقالات و مجلات جدید تشکیل می‌دهند که به دلیل نقش پژوهشی آن‌ها و نیز اهمیت آخرین یافته‌های پژوهشی، موجب رضایت ۹۸/۲ درصد بهره‌گیران از این فن‌آوری اطلاعاتی نوظاست (جدول شماره ۵). پایگاه‌های پیوسته، به‌طور معمول اطلاعات روزآمدتری نسبت به انواع چاپی و ناپیوسته ارائه می‌دهند؛ چرا که عملاً به تکثیر و توزیع نیازی ندارند. به بیان دیگر، از مجموع مراحل که هر نشریه از زمان تولید تا رسیدن به دست خواننده طی می‌کند، دو مرحله زمان‌بر، وقت‌گیر، طولانی و پرهزینه یعنی تکثیر و توزیع، عملاً در مورد پایگاه‌های پیوسته حذف می‌گردد. تنها یک نسخه از نشریه در وبگاه مربوط قرار می‌گیرد. در همان لحظه تمام کسانی که به آن شبکه دسترسی دارند، امکان دسترسی به آن نشریه خاص را خواهند داشت.

امکان جستجوی شخصی در نزد گروه کاربر، از عوامل مؤثر بر رضایت از پایگاه‌های تمام‌متن پیوسته است. بروز این وضعیت، ناشی از گرایش پاسخ‌گویان به جستجو و

بازیابی فردی از پایگاه‌ها است. آسانی ظاهری استفاده از پایگاه‌ها فریب‌دهنده است. در واقع، هنوز جستجوی موفقیت‌آمیز اطلاعات به‌عنوان یک کار پیچیده باقی مانده است. بنابراین، فقدان نیروهای متخصص علوم رایانه‌ای و کتابداران یا متخصصان اطلاع‌رسانی، میزان بهره‌وری بهینه از پایگاه‌های الکترونیکی را می‌کاهد. به‌نظر می‌رسد که ضرورت تجدیدنظر مدیران ارشد در به‌کارگیری نیروهای متخصص، برگزاری دوره‌های کوتاه‌مدت در زمینه‌های آموزش علوم رایانه‌ای و زبان انگلیسی، الزامی است. امکان ذخیره اطلاعات مورد نیاز در رایانه در نزد گروه کاربر، از عوامل مؤثر بر رضایت از پایگاه‌های تمام‌متن پیوسته می‌باشد. به‌نظر می‌رسد که فراهم‌آوری تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری جدید رایانه‌ای، می‌تواند بهره‌وری بهینه از پایگاه‌های ارزشمند پیوسته را ممکن سازد و بر تعداد کاربران بیفزاید.

مراجعات به پایگاه‌های پیوسته، قادر خواهند بود با چاپ اطلاعات الکترونیکی مورد نیاز خود، به آسانی و بدون صرف وقت آن‌ها را مورد مطالعه قرار دهند. بنابراین، می‌توان گفت امکان چاپ اطلاعات سبب می‌شود تا اعضای هیئت علمی به‌راحتی از اطلاعات استفاده کنند و رضایتشان تأمین گردد. از سوی دیگر، به دلیل وابستگی استادان به مواد چاپی، امکان چاپ اطلاعات الکترونیکی نیاز مذکور را تأمین می‌کند. در پایان، ذکر این نکته خالی از لطف نیست که استادان با برخورداری از توانایی جستجو در یک پایگاه بزرگ اطلاعاتی، مقالات موردنظر خود را می‌یابند و روگرفت آن را به مدد

چاپگر رومیزی تهیه می‌کنند. روش یافتن و بازیابی مقاله به شکل چاپی در نشریات صحافی شده دشوار است؛ به‌گونه‌ای که گاه با وجود در اختیار داشتن مجله چاپی، نمی‌توان به مقاله موردنظر دست یافت. بنابراین رضایت پاسخ‌گویان از این عامل دور از ذهن نیست.

فراهم آوردن تسهیلاتی نظیر رایگان بودن خدمات رایانه‌ای، با توجه به بالا بودن هزینه‌های این خدمات، عاملی مثبت در ترغیب کاربران به بهره‌گیری بهینه از پایگاه‌های پیوسته خواهد بود.

امکان جستجوی چندین پایگاه پیوسته، مستلزم صرف زمان کمتری از جستجوی منابع چاپی در یک یا چندین کتابخانه است. از سوی دیگر، منابع چندین کتابخانه غنی هم - با توجه به مشکلات زیادی که در گردآوری نشریات ادواری هست - قادر نیست در کمترین زمان ممکن این حجم انبوه اطلاعات را در اختیار کاربران قرار دهد. بنابراین حجم گسترده اطلاعات الکترونیکی با قابلیت جستجو و بازیابی سریع، سبب رضایت کاربران از پایگاه‌های اطلاعاتی گردیده است.

پرسش چهارم: دلیل / دلایل دسترسی آسان نداشتن اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز به پایگاه‌های تمام‌متن، چیست؟

براساس جدول شماره ۶، از میان عوامل مؤثر در نبود دسترسی آسان به اطلاعات، نبود امکان برقراری ارتباط به دلیل شلوغی خطوط ارتباطی، مهم‌ترین عامل است. تأثیر عوامل

امکان دسترسی نداشتن به پایگاه‌ها در محل کار و منزل، معیوب بودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود، تعداد زیاد مراجعان، آگاهی ناکافی درباره نحوه استفاده از پایگاه‌ها، همکاری نامناسب کتابدار یا کارشناس اطلاع‌رسانی، به ترتیب کاهش می‌یابد. در این مجال، به بررسی عوامل نام‌برده پرداخته شده است.

براساس جدول شماره ۶، به عقیده ۶۸/۷ درصد از پاسخ‌گویان به میزان خیلی زیاد و زیاد، دسترسی به پایگاه‌ها به دلیل نبود امکان برقراری ارتباط به دلیل شلوغی خطوط ارتباطی با مانع روبه‌رو می‌شود که این عامل، ناشی از فقدان یا کمبود امکانات ارتباطات راه دور می‌باشد. همین امر، به نبود امکان دسترسی به پایگاه‌ها در زمان و مکان دلخواه می‌انجامد.

نظام‌های پیوسته الکترونیکی با این ادعا که اطلاعات را برای استفاده همگان در هر مکانی جستجوپذیر و درخور بازیابی کرده‌اند، به وجود آمده‌اند. اما مشکلاتی نظیر کمبود زیرساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی، محدود بودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود در دانشگاه‌ها، دسترسی به پایگاه‌ها را در محل کار و یا در منزل با مشکل روبرو کرده است. صرف‌نظر از سرمایه‌گذاری‌های لازم در زمینه تأمین زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی لازم، دسترسی آسان به پایگاه‌ها، نیازمند مراقبت دائمی نیروهای متخصص علوم رایانه‌ای است تا مشکلات ناشناخته ناشی از نظام اطلاع‌رسانی الکترونیکی در دانشگاه تحت کنترل درآید و رفع گردد.

قبل و بعد از برقراری ارتباط با پایگاه‌ها، عامل معیوب بودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود، دسترسی را با مانع روبه‌رو می‌کند. سخت‌افزارها و نرم‌افزارها مدتی که از استفاده آن‌ها می‌گذرد، معیوب و بی‌مصرف می‌شوند. این فرایند همواره در حال وقوع است و رهایی از آن چندان معنا ندارد. بنابراین، مشکلات ناشی از نظام نظیر نبود امکان برقراری ارتباط به دلیل شلوغی خطوط ارتباطی، نبود امکان دسترسی به پایگاه‌ها در محل کار و منزل و معیوب بودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود، عمده‌ترین موانع در دسترسی به پایگاه‌های پیوسته مورد مطالعه است.

از دیگر عواملی که ممکن است در دسترسی‌پذیری پایگاه‌ها مؤثر باشد، تعداد زیاد مراجعان است. پاسخ‌گویان، تأثیر تعداد زیاد مراجعان را بر دسترسی‌پذیری آسان به پایگاه‌ها کم می‌دانند. واضح است که اعضای هیئت علمی به‌منظور دستیابی آسان به پایگاه‌های الکترونیکی از ایستگاه‌های کاری متصل به شبکه در دفتر کارشان بهره می‌گیرند و به بازیابی فردی از پایگاه‌ها - که موردنظر اکثرشان است - می‌پردازند. اعضای هیئت علمی به‌منظور استفاده از منابع شبکه‌های اطلاع‌رسانی، می‌باید دسترسی به شبکه را آسان ببابند. آنان برای تحقق این امر، به ایستگاه کاری متصل به شبکه نیاز دارند که در فاصله‌ای هرچه نزدیک‌تر به محل کارشان واقع باشد و تا سرحد امکان در میان تعداد کمتری از همکاران مشترک باشد.

پاسخ‌گویان، تأثیر آگاهی ناکافی درباره

نحوه استفاده از پایگاه‌ها را در دسترسی آسان به اطلاعات از طریق این نوع منابع کم می‌دانند. اما یافته‌های آدامز و بونک^۵ و براون^۶، نشانگر آن بود که عمده‌ترین مانع استفاده از منابع الکترونیکی در میان اعضای هیئت علمی مؤسسات تحت بررسی آنان، کمبود آگاهی در مورد اطلاعات دسترس‌پذیر از طریق منابع مذکور و نیز فقدان مهارت‌های لازم جهت تعیین محل اطلاعات ویژه است (۱: ۱۱۹-۱۳۱؛ ۴: ۵۱-۵۶). ولی با توجه به آشنایی تعداد زیادی از کاربران با پایگاه‌های پیوسته، این مانع در بهره‌گیری از پایگاه‌های پیوسته در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز مؤثر نیست.

دلیل تأثیر کم همکاری نامناسب کتابدار یا کارشناس اطلاع‌رسانی را در دسترس‌پذیری، می‌توان در گرایش اعضای هیئت علمی به بازیابی فردی از پایگاه‌ها جستجو کرد. با توجه به شیوه‌های موجود در جستجوی اطلاعات از پایگاه‌های پیوسته، پاسخ‌گویان زیادی جهت استفاده از پایگاه‌ها به کتابخانه مراجعه نمی‌کنند.

مطالعات پژوهشگرانی مانند دگروت و درش^۷، این یافته‌ها را مورد تأیید قرار می‌دهد (۵: ۳۷۲-۳۷۸). هرچند که این بخش از پژوهش، لزوم حرکت به سوی نظام‌های مبتنی بر کاربر نهایی را نشان می‌دهد، اما لزوم به‌کارگیری جستجوگران مجرب و کارآزموده یا متخصص موضوعی را منتفی نمی‌سازد. صرف‌نظر از حذف کتابدار، با ورود

فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی، استفاده از فن‌آوری‌ها به‌عنوان مبنایی در تهیه خدمات اطلاعاتی، نیاز به نیروهای ماهر ویژه را مورد تأکید قرار می‌دهد که می‌توانند به جستجوگران اطلاعات کمک کنند. نقش کتابدار، هرگز تغییر نکرده است. کتابدار، به‌ویژه در کتابخانه‌های دانشگاهی، راهنمایی است که بیش از پیش در زمینه فنون بازیابی اطلاعات، افراد نیازمند آموزش را یاری می‌کند. در حقیقت، کتابداران برخی از اموری را که به شکل سنتی به‌عنوان مهارت‌های خاص حرفه‌ای آنان در نظر گرفته شده بود، به کاربران انتقال می‌دهند. به‌رغم بقای گریزناپذیر برخی از کاوش‌های واسط - که در آن کتابداران به جای کاربران عمل می‌کنند - کتابداران بیش از پیش، هم آموزش مهارت‌ها و هم اطلاعات را برای بهره‌گیران خود فراهم می‌آورند. کتابداران در اجرای نقش خود، فن‌آوری، داده‌ها، ابزارها و آموزش را در کتابخانه گردهم می‌آورند.

پرسش پنجم: آیا میزان رضایت از پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است؟

یافته‌های پژوهش، نشان داد (جدول شماره ۷) میزان رضایت از پایگاه‌های الزویر و ساینس دایرکت در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت نیست. بنابراین می‌توان گفت، میزان بالای رضایت از پایگاه‌های نام‌برده در میان گروه‌های مختلف آموزشی مشاهده می‌گردد. اما میزان رضایت از

5. Adams & Bonk.

6. Brown.

7. DE Groot & Dorsch.

پایگاه‌های ابسکو و پروکوئست در میان گروه‌های مختلف آموزشی متفاوت می‌باشد. بنابراین، میزان پایین رضایت از پایگاه‌های ابسکو و پروکوئست در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است. وضعیت موجود، نشان می‌دهد که پایگاه‌های پیوسته موجود در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، در میان گروه‌های مختلف آموزشی از محبوبیت برخوردار است.

پرسش ششم: آیا میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است؟

یافته‌های پژوهش، نشان داد (جدول شماره ۸) که میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های الزویر و ساینس دایرکت در میان گروه‌های مختلف آموزشی متفاوت نمی‌باشد. بنابراین، می‌توان گفت میزان بالای رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های نام‌برده، در میان گروه‌های مختلف آموزشی مشاهده می‌گردد. اما میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های ابسکو و پروکوئست در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است. بنابراین، میزان پایین رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های ابسکو و پروکوئست در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است. وضعیت موجود، نشان می‌دهد که رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های پیوسته موجود در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، در میان گروه‌های مختلف آموزشی، تحت تأثیر میزان رضایت از پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی است.

پرسش هفتم: آیا دلایل رضایت از پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت است؟

یافته‌های پژوهش، نشان داد (جدول شماره ۹) که دلایل رضایت از پایگاه‌های پیوسته در میان گروه‌های مختلف آموزشی، متفاوت نیست. بنابراین، تأثیر یکسان مزایا و خدمات پایگاه‌های اطلاعاتی در میان گروه‌های مختلف آموزشی مشاهده می‌شود.

نتیجه‌گیری

رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته موجود و رضایت از نحوه دسترسی به آن‌ها، به میزان متوسط است. میزان رضایت از پایگاه‌های مورد مطالعه، به ترتیب به پایگاه‌های الزویر، ساینس دایرکت، ابسکو و پروکوئست و همچنین میزان رضایت از نحوه دسترسی به پایگاه‌های مورد مطالعه، به ترتیب به پایگاه‌های ساینس دایرکت، الزویر، ابسکو و پروکوئست اختصاص یافته است.

دلایل رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته موجود، به ترتیب عبارت است از: جدید بودن مقالات و مجلات موجود، امکان جستجوی شخصی، امکان ذخیره اطلاعات مورد نیاز در رایانه، امکان چاپ اطلاعات، رایگان بودن خدمات ذخیره، چاپ... و امکان جستجوی چندین پایگاه به‌طور هم‌زمان.

عوامل مؤثر در دسترسی آسان نداشتن به اطلاعات از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز، به ترتیب عبارت است از: نبود امکان برقراری ارتباط

منابع

1. Adams, J. C.; Bonk, S.C. "Electronic technologies and resources use by university faculty and preferences for related library services". *College and Research Libraries*, No.56 (1995): 119-131.

2. Bar-Illan, J.; Peritz, B. C.; Wolman, Y. "A survey on the use of electronic databases and electronic journals accessed through the web by the academic staff of Israel Universities". *Journal of Academic Librarianship*, No.26 (2003): 346- 361.

3. Brown, Cecilia M. "Information seeking behavior of scientists in the electronic information age: astronomers, chemists, mathematicians, and physicists". *Journal of the American Society for Information Science*, No.50 (1999): 929-943.

4. Brown, J.M. "The global computer network: indications of its use worldwide". *International Information & Library Review*, No.26 (1994): 51- 56.

5. DE Groot, SL; Dorsch, JL. "Online journals: impact of print journal usage". *The Bulletin of Medical Library Association*, Vol.89, No.4 (2001): 372-378.

6. Dillon, I.F.; Hahn, K.L. "Are researchers ready for the electronic only journal collection? Results of a survey

به دلیل شلوغی خطوط ارتباطی، نبود امکان دسترسی به پایگاه‌ها در محل کار و منزل، معیوب بودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای موجود، تعداد زیاد مراجعان، آگاهی ناکافی درباره نحوه بهره‌گیری از پایگاه‌ها و همکاری نامناسب کتابدار یا کارشناس اطلاع‌رسانی.

پیشنهادها

با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

۱. اقدام در جهت توسعه و گسترش زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی و تقویت شبکه‌های محلی و رفع نارسائی‌های آن‌ها؛ با رفع عوامل دلسردکننده، به احتمال نزدیک به یقین، میزان رضایت اعضای هیئت علمی از پایگاه‌های پیوسته افزایش می‌یابد.

۲. فراهم‌آوری امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم در دفتر کار اعضای هیئت علمی، به‌منظور دسترسی راحت به پایگاه‌ها.

۳. برنامه‌ریزی اصولی در تربیت و

به‌کارگیری نیروی انسانی متخصص در رشته‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی و علوم رایانه‌ای، با قابلیت‌های مورد نیاز در زمینه اطلاع‌رسانی که می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای فزاینده جامعه بهره‌بردار از پایگاه‌های تمام‌متن باشد. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود آموزش بهره‌گیری از پایگاه‌ها، در برنامه بازآموزی کتابداران گنجانده شود. حاصل و دستاورد چنین اقدام سازنده‌ای، مسلماً روحیه جستجو را در امر اطلاع‌رسانی تقویت می‌کند و به گسترش برنامه‌های تحقیقاتی دانشگاه شیراز کمک خواهد کرد.

9. Monopli, D. Nicholas; Georgiou, P.; Korfitai, M. "A user-oriented evaluation of digital libraries: case study of the electronic journals' service of the Library and Information Services of the University of Patras Greece". *ASLIB Proceedings*, No.54 (1997): 103- 117.

10. Rogers, Sally A. "Electronic journal usage at Ohio State University". *College & Research Libraries*, No.62 (2001): 25- 34.

11. Tenner, Elka; Zheng, Y.Y. "End-user acceptance of electronic journals: a case study from a major academic research library". *Technical Services Quarterly*, No.17 (1999): 1- 14.

12. Tomney, T.; Burton, P.F. "Electronic journals: a case study of usage and attitudes among academics". *Journal of Information Science*, No.24 (1998): 419- 429.

at the university of Maryland". *Portal: Libraries and the Academy*, No.2 (2002): 375- 390.

7. EJUSt. "Research findings: report of first survey". *Stanford University Libraries*. No.12 (2002). [on-line]. Available:http://www.Sciencedirect.com/science?_ob=RedirectURL&_method=externObjLink&_locator=url&_cdi=6577&_plusSign=%2B&_targetURL=http%253A%252F%252Fwww.ejust.stanford.edu

8. Lenares, Deborah. *Faculty use of electronic journals at 9th national conference of the associations of college and research Libraries*. Chicago: Associations of College and Research Libraries, 1999. [on-line]. Available: http://www.ala.org/Content/NavigationMenu/ACRL/Events_Conferences/lenares99.pdf

تاریخ دریافت: ۱۳۸۵/۱۱/۲۴

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

